

Anna Iwaszkiewicz (1897-1979)

Anna Iwaszkiewiczowa, z domu Lilpop, pseud. Adam Podkowiński urodziła się 17 grudnia 1897 r. w Brwinowie, zmarła 23 grudnia 1979 r. w Stawisku. Była pisarką i tłumaczką, ale została zapamiętana przede wszystkim jako żona pisarza Jarosława Iwaszkiewicza. Jej ojcem był bogaty przemysłowiec, Stanisław Wilhelm Lilpop. Gdy miała 4 lata, jej matka, Jadwiga ze Stankiewiczów, porzuciła męża i rodzinę dla znanego pianisty Józefa Śliwińskiego. Annę wychowywali ojciec i ciotka, Aniela z Lilpopów Pilawitzowa. Matka nie miała prawa do kontaktów z córką. W 1915 r. Anna przebywała z ojcem w Moskwie i Kijowie, gdzie spędziła 3 lata. Studiowała w moskiewskiej Wszechnicy Polskiej, uczyła się języków obcych, interesowała się muzyką i teatrem. W Rosji poznała twórczość Skriabina, który stał się jej ulubionym kompozytorem i którego muzykę propagowała w Polsce. Organizowała koncerty muzyki Skriabina w Warszawie.

Była zaręczona z księciem Krzysztofem Radziwiłłem, ale dla Jarosława Iwaszkiewicza, początkującego wówczas poety, zerwała ten związek. 12 września 1922 r., wbrew woli ojca, poślubiła Iwaszkiewicza. To małżeństwo ułatwiło jej kontakt ze środowiskiem artystycznym i literackim. Miała z Jarosławem dwie córki: Marię i Teresę.

W latach dwudziestych żyła bardzo intensywnie, uczestniczyła w życiu literackim, była postacią znaną i lubianą. Przyjaźniła się z Karolem Szymanowskim, Marią Morską, Marią Pawlikowską-Jasnorzewską, Magdaleną Samozwaniec, Jerzym Liebertem, Antonim Słonimskim, Stanisławem Balińskim, Tuwimami, Mieczysławem Grydzewskim, Wacławem Żyndramem-Kościałkowskim, Stanisławem Ignacym Witkiewiczem i jego żoną Jadwigą, Rytardami, Stryjeńskimi, Romanem Jasińskim. Bywała w „Ziemiańskiej”, przyjmowała w domu ojca i w „Aidzie”, podkowieńskiej willi – ich letnim domu. Autorzy czytali jej jako pierwszej swoje utwory, oczekując rad i oceny.

W czasie okupacji w swoim domu w Stawisku, wraz z mężem, udzielała pomocy i schronienia wielu osobom. Przebywali tu Andrzejewscy, Tatarkiewiczowie, Goetel, Jasiński, księżne Czetwertyńska i Lubomirska, Grzymała-Siedlecki, Łobaczewska, Horzycowie, Pola Gojawczyńska, Waldorff, Miłosz, Dygat, Mauersberger, Parandowscy, Berezowie, Schiller, Borman, Baczyński, Piętak. Miłosz napisał: „Stawisko w czasie wojny było taką oazą, gdzie się zbierali literaci warszawscy; gdzie można było sięść do stołu i przez chwilę mieć wrażenie, że właściwie istnieje jakaś ciągłość, że przecież to nie jest tylko groza okupacyjna”.

Jako kobieta wrażliwa, może nadwrażliwa, była skłonna do depresji, miała problemy psychiczne. Mąż dominował w ich związku, nie ukrywając upodobań homoseksualnych. O niej także mówiono, że jest biseksualna, chociaż w kontekście orientacji męża warto by to dokładnie rozważyć. Szukała oparcia w żarliwej religijności. Była katoliczką. Przez wiele lat pisała Dzienniki, które pokazały jej talent i niebanalną osobowość. Małżeństwo z Iwaszkiewiczem okazało się udane, co potwierdził sam pisarz: „Właściwie mówiąc, nasze małżeństwo jest bardzo szczęśliwe, chyba najszczęśliwsze ze wszystkich, jakie znałem, bez żadnych wielkich dziur” (9.04.1966), „Zostaje we mnie uczucie radości i wdzięczności dla Hani (Anny), która stała się taka nudna i nieznośna, ale jest taka jedyna na świecie, gdybym jej nie spotkał, to co bym ja robił?” (25.03.1974).

Twórczość

Opublikowała niewiele, głównie eseje o twórczości Marcela Prousta, Josepha Conrada (Józefa Korzeniowskiego) i Tomasza Manna (także pod pseudonimem). Tłumaczyła utwory Marcela Prousta, Michela Butora, Alaina Fourniera, Thomasa Martona, Alfreda Whiteheada. W 1978 r. wydała książkę „Nasze zwierzęta”. Jej najwybitniejszym dziełem są „Dzienniki i wspomnienia” (2000).